

Uniun retica per scrutaziun da famiglias (URSF)

Ils 15 da zercladur han sur 40 commembers ed amitgs dall'uniun retica per scrutaziun da famiglias dau suatientscha all'invitaziun dalla zun premurada presidenta, dr. Clara Capaul, Cuera, e visitau il zun attractiv archiv dalla famiglia Latour a Breil.

Gia il viadi cun la viafier retica e cun igl auto postal viers la Surselva ed encunter Breil, quei vitg, situau sin ina vasta terrassa sulegliva, ha stimulau e legrau ils participonts. Noss' excursiun ha menau nus als fastitgs dalla zu renomada famiglia de Latour.

Da 1500 tochen 1900 appartenevan ils Latours sper ils Castelbergs da Mustér ed ils de Mont da Vella tier las pli impurtontas famiglias dalla Surselva. Lur representants han surviu sco officiers, oravontut en Frontscha, els han denton era agiu sin differents camps ed aschia scret historia europea. Dal 15-avel tschentaner naven han els sco bein scolai giurists formau e collaborau decisivamein els fatgs politics dalla vischnaunca da Breil, dalla Surselva, dalla Ligia Grischa ed empau pli tard era dil cantun Grischun. La residenza e patria dils Latours ei adina stada lur vitg patern da Breil e quei era duront lur survetschs egl jester.

Cun la mort dil general papal Caspar Theodosius ei lur remarcabla posiziun militara ch'els havevan conquistau lu stezza. Medemamein han els definitivamein piars lur muntada e cuida politica cun il mortori da cusseglier naziunal Aluis igl onn 1875.

Las suandontas indicaziuns havein nus priu ord il guid dilgl archiv Latour, concepìus da dr. Valentin Theus-Bieler:

„Sil crest davos la casa „Sport Beat“ steva pli da baul la tuor **Marmarola**. En la secunda mesadad dil 15-avel tschentaner era quella fortezia la dimora dils Latours. La tuor ei, sin fundament d'ina fontauna existenta, barschada giu alla fin dil 15-avel tschentaner.

Senza dubi deriva il num Latour dalla tuor Marmarola. La maniera da scriver il num ei buca adina tuttina. Pér alla fin dil 19-avel tschentaner sorprendan els la versiun franzosa.

Sil pli tard naven digl onn 1663 aveva la famiglia il dretg da metter il „de“ avon il num. Quella versiun anflein nus gia sil pli vegl portret egl archiv da famiglia, numnadamein sin il tal da Ludwig de Latour (1616 – 1664). El ei morts „**praenobilis**“ ils 22 da mars 1684.

Igl uoppen dils de Latour – la tuor – secatta sin scadin portret dils antenats dalla famiglia. El ei era differentas gadas documentaus ella sala dils cauderschaders en la „Cuort Ligia Grischa“ a Trun.“

La finamira dall'uniun retica per scrutaziun da famiglias era la viseta egl archiv Latour. Spanegiai e cun grondas meraviglias essan nus entrai els locals d'exposiziun. Nus essan buca trumpai, il cass cuntrari, nus vein survegniu ina perschadenta impressiun sur dils deponats. Cun salvar e documentar l'ierta dils perdavons en quei archiv semanifestescha il ver senn da famiglia e responsablada dalla communitad dils artavels.

Igl onn 1996 sedeclara dunna Rita Theus-Bieler, ina biadia da Caspar de Latour e cumproprietaria dalla casa Latour a Breil, en ina scartira, adressada alla cumminonza dils artavels, prompta da endrizzar la localitad „museum“ en la casa Latour aschia che tuts deponats ein en buna segirtad e representan pli favoreivel. Plinavon duei igl archiv era esser aviarts per la pubblicitad che demuossa interess persuenter. Quei che pertucca la finanziaziun eis ella vegnida sustenida considerablamein da sia sora, dunna Rosy Caviezel-Bieler. Aschia eis ei reussiu alla cumminonza dils artavels digl archiv Latour el decuors dils onns 1996 – 1999 da scaffir in exemplaric archiv, e quei sin fundament dallas pli novas enconuschientschas pertuccond igl indrez e la presentaziun dils obiects.

Cun grond engaschament e profundas enconuschientschas han Rita e siu mariu, Valentin Theus-Bieler, cumptentamein relisau lur project. Plinavon ei Valentin Theus s'occupaus duront sia entira veta cun la genealogia. Aschia ha el era ediu in renconuschiu cudisch per amatars da historia da famiglia. Cun evident plascher ha el menau nossa societad tras siu archiv. Igl ei stau per nus in deletg tut aparti da suandar sias fetg fundadas explicaziuns.

La famiglia selegra d'astgar beneventar e mussar a tuts interessents lur archiv dils Latours. Els passentan in pulit temps digl onn a Breil.

L'uniun retica per scrutaziun da famiglia engrazia cordialmein a Rita e Valentin Theus Bieler per l'invitaziun e la presentaziun digl archiv. Plinavon admettein nus ad els in cauld engraziament per il generus refrestg sco era a lur feglia Rita per il guid tier ils ulteriurs fastitgs dils Latours el vitg da Breil.

Cuntents e cun la perschuasiun de haver passentau in 'excursiun zun emperneivla ed instructiva essan nus semess sin viadi encunter casa.

Gion Alig, Via Giacometti 134, 7000 Cuera